

pri katerem bi sodelovali vsi prizadeti. Čeprav se pri nas smučarska zveza ukvarja pretežno z drugimi rečmi in skoraj nič s turnim smučanjem, ki še vedno sodi pod streho planinske organizacije, bi bilo nemara le smotno sodelovanje med obema organizacijama na tem področju, da bi tudi zanamcem zagotovili smučanje po gorskem svetu.

Vsekakor pa mora tisti, ki se smuča po gorskih prostranstvih po neurejenih smučiščih, natančno vedeti, da mora upoštevati določena pravila igre, o katerih smo že govorili v tem prispevku. Vsakdo naj bi

čisto prostovoljno upošteval ta pravila in ne šele takrat, ko bi kdo nad njim dvignil prst grožnje.

Sicer pa velja takšno obnašanje predvsem za smučanje v gorskih gozdovih in morda še kakšnih dvesto metrov nad gozdno mejo. Višje so primerni tereni za turno smučanje le takrat, kadar je tam dovolj snega, ki zalije drobne oblike gorskega reliefa in na debelo pokrije tudi vse visokogorske pašnike in trate. Kdor se je odločil smučati tako visoko, lahko zares uživa v brezmejni zimski opojnosti, pač glede na svoje telesne sposobnosti in smučarsko znanje.

RESNIČNA PRAVLJICA, PRIMERNA ZA DANAŠNJI ČAS

PTICE NE UMIRAJO ZA ŠALO. UMIRAJO ZARES

DUNJA HORVATIN

V mladosti vsakega od nas je bilo obdobje kavbojev in Indijancev, ko smo požirali knjige Karla Maya, filmska industrija pa se je na vse kriplje trudila, da bi z različnimi spektakli popačila sliko realnosti in nas zvabila v kinematografske dvorane. Kaj bi bil na koncu koncev John Wayne, če ne bi bilo podlih Komančev, krvoločnih Apačev in z bojnimi barvami pobarvanih Chayanov?

Zgodovinsko krivico je nemogoče popraviti, lahko pa pokažemo nanjo.

Zaradi nekega naključnega in nevsakdanjega poznanstva so se enkrat za vselej razbile moje karlmayevske predstave o Indijancih, začinjene s hollywoodskim perjem in slabim naglasom angleškega jezika. Podoba razgaljenih krdel rdečkožcev je za vedno zbrisana z mojega filma o tem maloštevilnem narodu, katerega obstoj je karseda vprašljiv; o tem narodu, ki je od nas oddaljen tisoče milj, vendar je nekako blizu in vtkan v otroške igre naših dvorišč, gozdičkov in trat. Zato naslednjih nekaj vrstic posvečam znanstvu z nekim izrednim človekom, bojevnikom za obstoj svojega naroda, borcem proti umiranju gozdov, vodā in ptic — in za obstoj celotnega človeštva.

Na eni od strani mojih poslovnih beležk iz septembra lanskega leta poudarjeno štrli ven zaradi velikosti in načina napisan podpis Jim Russel. Te tople septembrske dni je bil v Ljubljani 18. svetovni kongres gozdarstva, moj znanec pa je bil — brez vsakega pretiravanja — najzanimivejši in najpozorneje poslušan govornik. Zato ni nenavadno, da je bil najbolj iskani sogovornik novinarjev — in osamljeni sprehajalec po stezah Rožnika in Tivolija. Tam

sem neko popoldne s fotografskim aparatom pred nosom in kleč v travi čakala na pozo lastovičjega repa, na prekrasnega metulja razkošnih barv. Iz trave se je na moje zaprepasčenje dvignila črna glava Indijanca.

— Da po naključju ne igrate Winetouja? — sem zarenčala nanj, karseda jezna, ker mi je metulj zletel iz objektiv.

— Pa vi? Da se morda ne spoznate na branje sledov? — je odgovoril v tekoči angleščini.

Tako, igralec torej! Sprejela sem igro in mu zabrusila:

— Da, ravno sem na sledi veličastnemu primerku pobeglega grizlija.

Tako se je začelo moje nenavadno znanstvo in prijateljevanje s pravim pravcatim Indijancem temno bakrene polti in svetlečih se črnih las, spletenih v dve dolgi kiti.

— Pripravljam govor, — mi je na kratko pojasnil.

Nič mi ni bilo jasno, niti Indijanec na Rožniku, niti njegov govor v travi — brez kakšnih zabeležk, svinčnika in papirja.

— Čez dvajset minut bom na vrsti. Lahko greš z menoj.

No, to bi pa res rada slišala!

Od tam do kongresne dvorane je dobre pol ure prav hitre hoje, midva pa sva prispela v manj kot dvajsetih minutah. Sedla sem se na prazen stol ob vhodnih vratih, medtem ko se je Jim s korakom mačka podvzval skozi prepolno dvorano na govorniški oder. Govoril je mirno, jedrnat, prepričljivo, brez odvečnih besed. Njegov nekonvencionalni način izražanja je obrnil vse obraze h govorniškemu odru. Ko je pripovedoval o umirajočih gozdovih, je bilo mogoče na obrazih — kot pred filmskim platnom — opaziti grozo. V pre-

sledkih je bilo v dvorani slišati brenčanje zablodele žuželke, nato pa izbruh ploskanja. Okrog Indijanca so se prerivali novinarji in mahali z beležkami in mikrofoni. Hotela sem izrabiti gnečo in neopazno izginiti. Bila sem zmedena zaradi Indijancevega izrednega govora. Še malo prej pa sem ga imenovala grizli!

— Hej, počakaj me, grem tudi jaz! — sem zaslišala izmed vrat in vedela, da bi ta »hej« lahko pomenil samo mene, saj mu nisem povedala svojega imena.

— S čim pa sem si pridobila naklonjenost Velikega medvedjega srca? — sem hotela vse skupaj obrniti na smešno, da bi pridobila čas in se izvlekla iz te neprijetne situacije.

— Nimaš bojnih barv na obrazu, — je odgovoril z običajno mirnostjo.

Medtem se je med vrati pojavilo nekaj novinarjev. »Meeting« je bil neizbežen, zato smo vsi skupaj posedli okrog mize v predvežju. Preden je Jim odgovoril na vprašanje, je vedno za nekaj časa umolknil, se zamislil, se zagledal nekam daleč, potem pa se je nasmehnil in potrpežljivo odgovarjal. Bil je živa enciklopedija zgodovine, zaradi tekoče angleščine pa mu je lahko zavidal tudi marsikateri od prisotnih predstavnikov tiska.

Predniki sedanjih Indijancev so v iskanju hrane prišli iz Sibirije prek Beringovega preliva in si dvanaest tisoč let utirali pot po dolini reke Yukon po vzhodni strani Skalnega gorovja proti jugu do Srednje in Latinske Amerike.

— Kako ste imenovali Ameriko pred prihodom belcev? — je provociral eden od novinarjev.

— Naša, — je na kratko odgovoril Indijanec na sebi lasten način.

Med zadnjim popisom so našeli manj kot poldrugi milijon Indijancev, kar je komaj poldrugi odstotek celotnega prebivalstva Amerike. V tem številu je zajetih približno 280 plemen, ki so jih po krvavih spopadih in prav takšnem premirju leta 1885 strpali v rezervate. V rezervatu plemena Yakimov, ki mu pripada Jim, je 7000 prebivalcev, je pa v zvezni državi Washington.

— Indijanci nimajo pisanega jezika?

— Imamo jezik, ki se prenaša iz roda v rod, od ust do srca, od srca do srca, — je pojasnjeval Jim. — Spoznavajo se lahko samo plemena, ki so si ozemeljsko blizu, ki se na prostoru rezervata srečujejo, ko nabirajo zdravilne rastline in plovce.

Glede na to, da je njihovo življenje tako zelo odvisno od narave, so Indijanci nad vse zaskrbljeni zaradi njenega vsakodnevne onesnaževanja. Narava je del njihove vere:

— Verujemo v naravo, kot vi verujete v boga. Pleme Yakimov živi na bregovih reke Kolumbije, ki daje obilico svežih rib. Vi imate katedralo, mi pa imamo goro

Adams ali Patho Te, kot se imenuje v jeziku Yakimov. Za plemo Yakimov je Patho Te sveta gora, ker jo je Stvarnik postavil tja, da iz nje izvira življenje.

Tudi mi imamo svoje Sljeme, sem si mislila (avtorica tega besedila je iz Stubiških Toplic v Hrvaškem Zagorju; op. ur.), toda že zdavnaj življenje prebivalcev pod njim in okoli njega ni z ničemer povezano s

Temne sence nad gorovji sveta

Ogrožanje nekaterih najlepših gorskih predelov na svetu je bila tema posvetovanja, ki ga je v Münchnu pripravila komisija za varstvo gorá pri Mednarodni planinski organizaciji UIAA. Naslednjih šest regij z vsega sveta je komisija ocenila kot »posebno akutno ogroženih«:

FRANCIJA: Načrtovanje ogromnega turističnega kompleksa v gozdovih in visokogorskem predelu Saleve.

VELIKA BRITANIJA: Vnovična stremženja, da bi uredili smučarski cirkus na Škotskem (severni rob ledenika Cairngorms).

ŠPANIJA: Ureditev mreže žičnic na doslej neobremenjenih območjih v regiji narodnega parka Picos de Europa.

PAKISTAN: Preureditev svetovno znane »Pravljicne trate« v podnožju Nanga Parbata v turistično središče.

TIBET: Gradnja avtomobilske ceste v doslej nedotaknjenem, izredno občutljivem gozdnem predelu v območju najvišje gore sveta, Mount Everest (Sagarmata) v dolini Kama.

NEPAL: Izropanje ali uničenje ekološko dragocenih gozdnih predelov v dolini Barun v senci Makaluja.

Komisija za varstvo gorá pri UIAA bo odgovorne v teh deželah s posebnim pismom opozorila, naj se odpovedo omenjenim projektom ali pa — kolikor je le mogoče — pazijo na ohranitev naravnih pogojev v omenjenih predelih. Komisija za varstvo gorá pri UIAA bo za to varstvo zastavila vso svojo besedo. Ta podpora bo seveda tudi v tem, da bo dala na voljo svoje svetovne valce za turizem in za razvoj.

Nadalje bo še posebej poudarjeno, naj bi se načelno pred vsakim načrtovanjem česar koli v občutljivih gorskih predelih lotili podrobne poskusne raziskave, v kateri bi proučili vse vplive na okolje, vse pozitivne in negativne vidike kakršnihkoli načrtov in vse te rezultate javno razgrnili.

Naposled zahteva komisija od vseh dežel, ki imajo gorske predele, naj upoštevajo Načela regionalnega planiranja odbora Evropske skupnosti iz leta 1988.

tem gričem. Razen z barbarskimi pohodi sekačev (in še drugih) na sekanje smrečic pred koncem leta, z odhodi lovcev in krivolovcev na ubijanje iz veselja, z motoriziranimi planinci in tistimi, ki pravijo, da to so — za njimi pa ostajajo kupi »civiliziranih« smeti. Tudi naše Sljeme ima veliko izvirov čiste in okusne gorske vode — in povsod okoli njih sledove človeške nemarnosti, ki se jim ni mogoče izogniti. Žal bomo vse to danes zamolčali.

Do pred nekaj leti je bil Jim Russel vodja plemena, zdaj pa vodi organizacijo, ki se bojuje proti gradnji odlagališča jedrskih odpadkov na meji rezervata.

— Vidite, človek je kot drevo: kolikor starejši postaja, toliko več izkušenj in znanja ima, njegovo bistvo pa ostane kot drevesni stržen nespremenjeno. To bistvo — to je človekova vera, kultura, spoštovanje pravil, ki so nam jih zarisovali predniki, da bi jim lahko sledili, — je pojasnjeval Jim. — Zato indijanski starši učijo otroke hoditi po dveh stezah. Ena je shojena steza prednikov, druga steza prišlekov, belcev. Vedno sta vzporedni, vendar se nikjer ne dotikata. Otroci v rezervatu so prikrajšani za prave podobe zgodovine svojega naroda, prvobitnega na ozemlju Amerike, kajti zgodovino piše zmagovalec, ki je številčno močnejši in tudi sicer krepkejši.

— Kako se počutiš v naši deželi? — je vprašal eden od novinarjev.

— Na vsakem koraku se vidi, da ima vaša kultura bogato zgodovino in ljudi, ki jo spoštujejo. Ko sem se sprehajal po Ljubljani, me je zaskrbelo usoda rib v reki, ki teče skozi mesto, kajti voda je očitno onesnažena. Tudi drevje umira zaradi onesnaženega zraka. Nad mestom vsako jutro visi oblak megle in dima. V parku sem gledal fante, kako so za šalo metali kamenje v ptice. Toda ptice ne umirajo za šalo. Umirajo zares. To bi jim starši morali dopovedati.

Za trenutek je umolknil, nato pa je nadaljeval:

— Živimo v pajčevini življenja in kar storimo pajčevini, storimo tudi sebi. Človek hitro reagira na krutost do živali pa tudi na krutost do človeka, ko pa gre za celotno človeštvo, ostane brez moči. Pleme Yakimov je zapriseglo, da bo varovalo naravo in je ne bo ohranilo samo za otroke, ampak za tiste generacije, ki bodo prišle za njimi.

Ves čas druženja z Jimom Russelom sem poskušala razvozlati, po čem se tako zelo razlikuje od drugih. To nista samo dve črni sivi kiti, ki mu segata do pasu, niti barva njegove kože, ki je barva zemlje, na kateri živi, niti jezik, v katerem sva se pogovarjala, saj je bil to za oba posojen, tuj jezik. Šele na Brniku, ko je odhajal, mi je postalo jasno: ponos. To je tisto! Po-

nos zaradi tega, kar je. Še nikoli nisem videla človeka, ki bi hodil bolj zravnano od njega, naravnost po prvi stezi, ki mu jo je narisala dediščina prednikov; človeka, ki bi z vsakim gibom in besedo izražal toliko ponosa in dostojanstva kot ta Indijanec iz kraljestva gore Patho Te, nemurni bojevnik za bistro reko, svež dah gozdov, neovirano petje ptic, za jutrišnji dan Človeštva.

Z gibčnimi koraki, vzravnani in reseni je stopal k letalu, ki ga bo odneslo proti njegovi daljnji domovini pri izviru reke Kolumbije. Za smrekami se je na zahodnem nebu, obarvanem z rdečilom, ostro risal temen obris Triglava.

— Hej, »rdeči brat«, ali nimamo istih božanstev? Ali ni tvoj Stvarnik, tvoj Veliki Manitou, nekako v sorodu s temle tukajšnjim božanstvom poganskih Slovanov, ki počiva na vrhu Triglava, z božanstvom Vode, Zemlje in Zraka? — sem mu zaklicala, vendar me že ni mogel več slišati. Toda hotela sem mu povedati, da je bilo za stare Slované božanstvo Vode, Zemlje in Zraka svetinja. To pomeni, da bi moralo taisto veljati tudi za nas, ker smo njihovi potomci.

Boljščala sem proti severozahodu, da bi mogoče le zaznala obris Aljažvega stolpa, okrog katerega smo pred slabim mesecem dni posedli v krogu: Zágorci poleg Nizozemcev, dva Japonca, nekaj slovenskih izseljencev iz Pensilvanije, skupinica Čehov in nekaj planincev iz beograjskega PD Pobjeda... V krožnem toku se je nekako znašla kdo ve čigava čokolada, prav čudno ploščata, vrv na zadnjici »prvopristopnika« — in ponujene roke prijateljstva vsem rasam, barvam in narodnostim. Vera? Toda saj pripadamo istemu božanstvu, istemu verovanju! Šele zdaj mi je to jasno.

Veliko letalo je stalo na vzletni stezi in z oglušujočim hrupom oznanjalo, da se bo čez nekaj trenutkov dvignilo v nebo. Prvi mrak je prižgal luči. Prav hitro me je hudournik avtomobilov potegnil vase in me neprizanesljivo ponesel proti mestu, v katerega reki umirajo ribe, v katerega parkih venejo drevesa in vse tiše pójajo ptice...

Toda ptice ne umirajo za šalo.

Umirajo zares, mar ne?

(Naše planine)

Planinski vestnik še vedno išče Janka Mlakarja sedanjega časa: kako radi bi se v teh resnih in težkih časih skupaj nasmejali planinskim dogodivščinam, ki doslej še niso bile opisane! Ker seveda vse prispevke honoriramo, je to hkrati lepa priložnost, da si že z malo daljšim prispevkom plačate naročnino na PV. Vsekakor velja poskusiti!